

A.M.

"Taniec wśród mieczów: polski personel medyczny na Pawiaku w okresie okupacji niemieckiej 1939-1944", Robert Hasselbusch, Maria Ciesielska, Warszawa 2015 : [recenzja]

Acta Medicorum Polonorum 5/2, 107-108

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

i żmije, wściekliczna, węglik). Wreszcie autorka podjęła się próby oceny społecznej roli poradników medycznych zawierających informacje o reanimacji i śmierci pozorowanej.

Natomiast ostatni artykuł zamieszczony w omawianym tomie, *Personel medyczny miast królewskich Rzeczypospolitej w latach 1773-1792* autorstwa Joanny Kowalskiej, drobiazgowo przedstawia zakres kompetencji i działania organów policyjnych, które we wskazanych latach nadzorowały sposoby kształcenia personelu medycznego na ziemiach Korony. Obok szczegółowego omówienia funkcjonowania instytucji policyjnych okresu stanisławowskiego (Departament Policji wchodzący w skład Rady Nieustającej, Komisja Policji Obojga Narodów), Kowalska podejmuje temat nauczania medycyny w Koronie w II połowie XVIII wieku, tłumacząc m.in. jak wyglądała nauka medycyny na Uniwersytecie Jagiellońskim, w tym: w jaki sposób miasta delegowały tam swoich kandydatów na naukę zawodu i z jakimi problemami (m.in. natury materialnej) osoby takie się borykały, czym spowodowane były dezercje studentów z Akademii Krakowskiej, podług jakich osi przebiegały podstawowe konflikty między kadrami nauczającą a rajcami itp. Kolejne zagadnienia analizowane w studium to liczba i rodzaj personelu medycznego wybranych miastach po I rozbiórce (lekarze, cyrulicy i akuszerki; aptekarze) oraz sposoby kontroli personelu medycznego (system aprobacji i egzaminów).

Różnorodność przedstawionych w książce zagadnień, dla których punktem łączącym stała się historia medycyny w I Rzeczypospolitej, potwierdza konieczność prowadzenia studiów nad dziejami sztuki leczenia w Polsce wczesnonowożytnej. Książkę mimo drobnych uchybień redaktorskich należy uznać za ciekawą i godną polecenia szerokiemu gronu czytelników: nie tylko historyków, lecz także lekarzy i kulturoznawców. Należy także podkreślić jej walor informacyjny, ponieważ wiele z opublikowanych artykułów inspirowane do rozwijania zasygnalizowanych problemów oraz stawiania kolejnych pytań dotyczących *ars medici* w Rzeczypospolitej Obojga Narodów.

K.P.-F.

Robert Hasselbusch, Maria Ciesielska, *Taniec wśród mieczów. Polski personel medyczny na Pawiaku w okresie okupacji niemieckiej 1939-1944. Dance among Swords. Polish medical personel in Pawiak During German occupation 1939-1944*, red. Tadeusz Skoczek, Muzeum Niepodległości w Warszawie, Warszawa 2015 ss. 184, ISBN 978-83-62235-64-3.

Książkę *Taniec wśród mieczów. Polski personel medyczny na Pawiaku w okresie okupacji niemieckiej 1939-1944* trudno jest przyporządkować do jednej kategorii wydawnictw.

Najbliższe prawdzie będzie nazwanie jej naukową monografią-albumem, bo łączy w sobie cechy jednego i drugiego rodzaju wydawnictw. Tekst znajduje uzasadnienie w przypisach, jak w pracy naukowej, a liczne fotografie nadają dziełu charakter albumowy. Nie zewnętrzna forma edytorska, wprawdzie bardzo staranna i godna podziwu, jest jednak najważniejsza. Jest to bowiem wydawnictwo dokumentujące po raz pierwszy pracę polskiego personelu medycznego w więzieniu hitlerowskiego Gestapo na Pawiaku w Warszawie. W więzieniu istniały dwa szpitale (użycie tego słowa jest w tym przypadku nadużyciem), kobiecy i męski. Na obu pracowali Polacy: lekarze, pielęgniarki, felczerzy i członkowie kolumn sanitarnych, którzy poza opieką medyczną zajmowali się także działalnością konspiracyjną. Byli doskonale zorganizowani i odważni.

Wydawnictwo wprowadza w wystawę przygotowywaną w ramach działalności Muzeum więzienia Pawiak. Wyjaśnia okoliczności powstania tutejszych szpitali, ich organizację i wyposażenie, ukazuje zakres możliwej do udzielenia pomocy, personel medyczny i pacjentów, w tym małe dzieci. Zdaniem autorów, książka porusza problematykę medycyny na Pawiaku w sposób propedeutyczny, bowiem jest to temat wielkiej wagi, wymagający dalszych studiów. Sami zastosowali atrakcyjną metodę narracji historycznej, będącą kolażem różnych metod komunikowania: opisu sytuacji, fragmentów wspomnień stanowiących komentarz do wydarzenia i ożywiających wyobraźnię fotografii. Czytelnik sam dochodzi do istoty wojennego dramatu, jest nim przerażony, a niekiedy zaskoczony skalą bohaterstwa polskich medyków, zgodnie z tytułem, „tańczących wśród mieczów”.

Jeszcze jedna cecha omawianej książki jest warta podkreślenia, a mianowicie jej dwujęzyczność. Każda strona jest zapełniona, symetrycznie rozmieszczonymi, polskim tekstem i jego angielskim odpowiednikiem, co daje szansę dotarcia do międzynarodowego kręgu czytelników. W dobie cynicznych prób przerzucenia przez katów na ofiarę odpowiedzialności za zbrodnię, bo tak można nazwać formułowane w tym roku zza obu granic Polski oskarżenia przeinaczające prawdę o II wojnie światowej, *Taniec wśród mieczów...* dostarcza wiedzy o zbrodniach niemieckich dokonanych na Polakach w dobrze udokumentowany sposób. Teraz najważniejsze, aby książka znalazła odpowiednie kanały dystrybucji na Zachód i, a jakże, na Wschód.

(A.M.)

Aleksandra Paradowska, *Przeciw chorobie. Architektura szpitalna wielkopolski w dwudziestoleciu międzywojennym*, Wydawnictwo Nauka i Innowacje, Poznań 2015, ss. 428, ISBN 978-83-64864-18-6.

Monografia historii wielkopolskiej architektury szpitalnej autorstwa Aleksandry Paradowskiej jest książką nie tyle wielce przydatną dla historyków medycyny, ale